

Energie in de wijk aanboren

Duurzaam Soesterkwartier is een vereniging van bewoners uit de gelijknamige wijk in Amersfoort die in de afgelopen tien jaar diverse initiatieven hebben ontwikkeld op het gebied van sociale en fysieke duurzaamheid. Bewoner en bestuurslid Fokke vertelt.

Arbeiderswijk in Amersfoort

Het Soesterkwartier is rond 1900 ontstaan doordat het toenmalige spoorwegbedrijf alle onderhoudswerkzaamheden wilde centraliseren in Amersfoort. Het Soesterkwartier is in fasen ontwikkeld, er kwamen steeds weer nieuwe buurtjes bij waar arbeiders kwamen wonen die in de werkplaatsen van de spoorwegen gingen werken. De oude gebouwen hebben nog steeds de originele namen. In 2000 wilde de NS de gebouwen slopen en vervangen door moderne kantoren en dat vonden de Soesterkwartierders niet zo leuk. De Wagenwerkplaats is hun domein want opa en papa hebben daar vroeger gewerkt. Zij hebben er voor gezorgd dat de oude gebouwen niet gesloopt maar hergebruikt werden en behouden bleven als industrieel erfgoed. De gemeente heeft in 2008 gezegd - de gebouwen waren gekraakt en verkeerden in slechte staat - dat als jullie als Soesterkwartierders een plan hebben voor het gebied, dat zij daar dan in mee gaat.

In die periode was ik al bij Duurzaam Soesterkwartier betrokken. Voor mijn werk in Wageningen ben ik dagelijks bezig met klimaat en duurzaamheid, maar dan vooral achter de computer. Op een gegeven moment heb ik gedacht: het is ook heel leuk om iets te doen in mijn eigen wijk.

Combineren van uitdagingen

In 2009 kwam een groepje mensen bij elkaar die twee hoofdvragen wilden beantwoorden: hoe zorgen we ervoor dat dit gebied een nieuwe bestemming krijgt en ook hoe kunnen we onze eigen huizen verbeteren? Er was namelijk een bewoonster die haar eigen huis wilde isoleren maar die dat vanwege kostenbesparing niet alleen wilde doen. Haar voorstel was om alle huizen in haar straat tegelijkertijd te isoleren waardoor de aannemer kon het in een keer en dus goedkoper zou kunnen doen. En zo begon het. De Roerstraat is een icoon geworden in Amersfoort voor duurzaamheid. Zij heeft het voor elkaar gekregen dat achttien van de tweeëntwintig huishoudens meededen aan het project om in één keer de hele straat te isoleren: de muren, waar nodig de daken, de vloeren, het aanbrengen van dubbele beglazing. Het ging om een straat met huizen uit de jaren dertig die veel warmteverlies hadden. De warmte vloeyde voorheen eigenlijk direct naar buiten toe.

Uitbouwen van initiatieven

Omdat we de smaak te pakken kregen en meer in de wijk tot stand willen brengen, hebben we bedacht dat er in iedere straat een ambassadeur zou kunnen komen die met hun burens zou kunnen praten om te kijken wat een specifiek huishouden aan energie verbruikt en hoe maatregelen genomen kunnen worden om het energieverbruik omlaag te krijgen. Tussen 2010 en 2012 hebben 24 ambassadeurs het energieverbruik van 240 huizen helpen aanpakken. De gemeente heeft daarbij goed geholpen door de maatwerkadviesrapporten zo goed als volledig te financieren. Die rapporten gaven inzicht in de duurzame kwaliteit van de woningen. Daarna hebben we samen met de groep Het Groene Spoor het openbare gebied bij de Wagenwerkplaats vergroend, we hebben daar een groen lint gemaakt in een lange strook waar zonnebloemen bloeien en een paar natuurspeeltuinen zijn gekomen.

Vervolgens is er nog een groep aangehaakt wat de windgroep is geworden. Die groep wilde op een nabijgelegen industrieterrein een windmolen ontwikkelen voor duurzame energie in de wijk. En dan was er ook nog een project om deelauto's in de wijk te krijgen.

In de loop der jaren zijn steeds meer mensen betrokken bij Duurzaam Soesterkwartier. In totaal lopen er vijftien projecten, zijn 200 mensen betrokken, waarvan vijftig mensen nog steeds heel actief. In totaal hebben we ongeveer 450 huishoudens bereikt die echt aan de slag zijn gegaan met het verbeteren van de duurzame kwaliteit van hun woningen en leefomgeving. Daar zijn we heel trots op, maar het betekent ook dat we maar tien procent van de 4600 huishoudens in hele wijk bereikt hebben. Tegen de gemeente zeggen we dit ook. Wij zijn al tien jaar bezig en we hebben best wel wat bereikt. We hebben vijftien deelauto's in de buurt, de windmolens gaan er komen (de gemeenteraad heeft toestemming gegeven, maar onze aparte stichting voor dat doel moet ze wel zelf ontwikkelen), we hebben twee basisscholen voorzien van zonnepanelen, op honderd woningen liggen zonnepanelen. Die resultaten zijn belangrijk om anderen te inspireren om ook aan de slag te gaan. Maar als je in 2030 als gemeente energieneutraal wil zijn, dan moeten we met elkaar echt meer vaart maken.

Inzetten op wat mensen bezighoudt

Toen we in 2010 begonnen, was de gedachte om een avond te organiseren voor geïnteresseerde buurtbewoners. In een kerk hebben we die avond ook georganiseerd. Ik dacht van tevoren: klimaat in een arbeiderswijk, ik weet niet of dat wel aanslaat. Maar anderen uit onze groep zeiden: we moeten inzetten op het financiële aspect: hoe kunnen bewoners besparen op woonlasten? En toen kwamen er dus 350 mensen naar die bijeenkomst. Het was een heel goede avond en we doen dat nog steeds ieder jaar. En ieder jaar ontstaan er ook weer nieuwe ideeën en initiatieven. Soms lukken dingen ook niet, zoals het idee om iets met het idee van een wijkeconomie te doen, soms gaat het heel langzaam zoals met de windmolens en soms kan iets vrij gemakkelijk tot besparing leiden. Zo staan CV's meestal ingesteld op 100 procent, terwijl je met 72 procent hetzelfde comfort hebt en veel minder gas verstoekt. Het optimaliseren van systemen kan je vrij eenvoudig regelen en 180 huishoudens in onze wijk hebben op die manier bespaard op hun energierekening en helpen daarmee het klimaat. Onze grootste uitdaging op dit moment is hoe we de mensen bereiken die het financieel het moeilijkste hebben. Hun bereiken we moeizaam en we zijn nu aan het nadenken hoe dat wel kan lukken.

Het begint met mensen

Hoewel we niet iedereen bereikt hebben, is een aantal zaken denk ik van belang om het soort initiatieven zoals we in het Soesterkwartier hebben, te doen. Belangrijk is een wijk met een eigen identiteit, zoals in het Soesterkwartier het geval is. Als de sociale cohesie sterk is, als mensen elkaar kennen, dan kan je relatief gemakkelijk dit soort dingen doen. We hebben hier ook wat slaapwijken waar weinig gebeurt en weinig verenigingsleven is, waar mensen elders werken, men elkaar niet goed genoeg kent. Je moet eerst bereid zijn om met elkaar koffie te drinken om dit soort initiatieven voor elkaar te krijgen. En het werkt ook weer andersom: vanuit projecten die over technische duurzaamheid gingen, zijn ook sociale projecten ontstaan, op het gebied van zorg en wijkeconomie, ook al zijn die niet heel goed van de grond gekomen. Dat had overigens ook met regelgeving te maken.

Een belangrijke les voor mij is dat verduurzamen van bovenaf eigenlijk niet werkt. Het moet echt vanuit de mensen zelf komen. Een slecht voorbeeld is dat een woningcorporatie wel de muren maar niet het dak geïsoleerd heeft. De warmte verdween direct via warmtelekken in het dak. Dat heeft tot heel veel onvrede bij die bewoners geleid. Je moet de mensen dus in ieder geval meenemen in een ambitie om te verduurzamen. En het moet mensen iets opleveren: comfort, minder lasten, een betere wereld. Gelukkig zijn er ook goede voorbeelden: een andere woningcorporatie heeft gezegd: we gaan de woningen verduurzamen van de huurders die graag willen. Die woningen isoleren we en voorzien we van zonnepanelen. Dan denk ik: daarmee kan je slagen maken want dat is een goede aanpak, andere bewoners zien en horen dan wat de resultaten zijn en kunnen dan ook enthousiast worden. Inmiddels heeft tachtig procent van de bewoners van die corporatie meegedaan en is ook tevreden over de aanpak. En daar zitten ook huishoudens bij die wij nog niet bereikt hadden.

Energie vasthouden

Hoe hou je de energie binnen een groep vast? Het is een vraag die wij onszelf ook gesteld hebben. In 2012 hadden we een dipje. We hebben toen iemand van de TU Delft gevraagd om ons te adviseren en hij heeft gezegd: benoem en vier vooral de successen. Iedere maand kunnen we wel iets melden. Wat je doet, de stappen die je maakt communiceren is belangrijk. Iedereen ziet dan ook waar hij of zij aan werkt, wat de resultaten zijn. En er komen ook steeds weer nieuwe mensen in de wijk wonen, op die manier kan je hun interesse ook wekken. En dat werkt want er zitten dan ook weer nieuwe mensen aan tafel. Daar zit ook een sociaal aspect bij, want na de vergaderingen drinken we even even biertje samen. Het moet allemaal wel leuk blijven. Dus nieuwe mensen, ook wel afvallers, maar harde kern blijft. Motivatie: leuk, uit principe duurzaamheid en omdat je resultaat ziet.

Bewust blut

Gaat om uitwisselen van ervaringen, kennis en vooral energie. We kunnen elkaar helpen en ideeën en mensen met elkaar verbinden. Wij zijn een vereniging zonder geld, we zijn 'bewust blut'. Wel vragen we soms projectsubsidies aan. Zo hebben we bijvoorbeeld geld gekregen om een duurzaamheidsplan voor de Wagenwerkplaats te maken. Maar een vaste samenwerkingspartner van gemeente of een andere overheid hebben we steeds afgeslagen. Een keer gebeurde het bijna toen het Ministerie van Economische Zaken met ons wilde samenwerken via Platform31. We konden een bedrag van 10.000 euro krijgen voor ons wijkeconomieproject. We zouden dan een landelijke pilot worden, maar ik ben nog steeds heel erg blij dat we dat niet gedaan hebben. Het zou betekenen dat we heel veel zouden moeten rapporteren en dat zagen we niet

zitten. Hetzelfde geldt voor het opzetten van een energiecoöperatie, dat zou te groot worden voor ons. We waken er voor niet te veel verplichtingen aan te gaan. De ontwikkeling van de windmolens wordt straks ook door een aparte stichting gedaan.

Doe het samen

Tien jaar geleden was de gemeente niet heel erg enthousiast over onze plannen in het Soesterkwartier. Daar kwam bij toeval verandering in toen toenmalig minister Spiess op bezoek kwam. Er was op dat moment ook veel politieke onrust in Amersfoort en tijdens de huidige collegeperiode hebben we veel steun van de gemeente. Samen met enkele andere bewoners, bedrijven en partijen uit het maatschappelijke middenveld adviseer ik de gemeente nu ook op het vlak van verduurzaming. Uiteindelijk moet je het samen doen en de gemeente kan best een ambitie stellen, maar het belangrijkste is dat bewoners eerst het gesprek met elkaar aangaan. Ergens moet je beginnen. En al ben je maar met z'n drieën, dan is ook dat een begin. Vertel andere mensen vervolgens over de ideeën die je hebt, je moet de tijd nemen om te brainstormen en de volgende stap te nemen. Als een paar straten echt iets willen, dan is het goed als ambtenaren van de gemeente eens gaan praten: hoe kunnen we als gemeente dit gaan ondersteunen? Dan kan de gemeente haar eigen ambities daar natuurlijk ook in meenemen. En in het hele proces is het noemen van goede voorbeelden van belang, het liefste verteld door bewoners zelf. Hun ervaringen zijn de beste inspiratiebron voor andere bewoners. Daarnaast is het verstandig experts aan te haken die aan kunnen geven wat wel en niet kan en wat de kosten zijn.

zie ook: <https://www.youtube.com/watch?v=rUdhF9SveXQ>